

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.22.3.2023

Pan Stanisław Zalewski
Nadleśniczy Nadleśnictwa Krucz
Nadleśnictwo Krucz
Krucz 28
64-720 Lubasz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/057 – Realizacja projektu strategicznego „Leśne gospodarstwa węglowe”

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Krucz ¹ , Krucz 28, 64-720 Lubasz
Kierownik jednostki kontrolowanej	Stanisław Zalewski, Nadleśniczy Nadleśnictwa Krucz ² , od 17 listopada 1997 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Planowanie i realizacja przez Nadleśnictwo Projektu Leśne Gospodarstwa Węglowe
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2017 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych ³ , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	1. Ewa Czyżewska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/120/2023 z 12 lipca 2023 r. 2. Piotr Iwański, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/122/2023 z 14 lipca 2023 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Dalej: Nadleśnictwo.

² Dalej: Nadleśniczy.

³ Tj. do 17 października 2023 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK pozytywnie ocenia działania podejmowane przez Nadleśnictwo w celu realizacji Projektu „Leśne Gospodarstwa Węglowe”.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Nadleśnictwo prawidłowo i rzetelnie planowało, a następnie realizowało Projekt wykorzystując w sposób efektywny środki przeznaczone na ten cel.

Rzetelnie wskazano i przygotowano lokalizację Leśnych Gospodarstw Węglowych⁶. Przy planowaniu lokalizacji LGW i działań dodatkowych⁷, uwzględniono warunki glebowo-siedliskowe panujące w poszczególnych wydzieleniach⁸. Z kolei przy planowaniu działań dodatkowych w ramach Projektu LGW prawidłowo wybrane zostały: odnowienia na powierzchniach otwartych⁹, podsadzenia¹⁰ oraz zalesienia¹¹. Wygenerowany Program Węglowy¹², z przyczyn niezależnych od Nadleśnictwa, nie był kompletny, ponieważ nie zawierał wszystkich wydziałów przeznaczonych do realizacji działań dodatkowych. Ponadto, nie została w nim oszacowana wielkość biomasy, a dodatkowa akumulacja CO₂ dla działań OOTW, dla których karty były wygenerowane, została wyliczona na poziomie zerowym. Dla pozostałych działań OOTW oraz ZALES, dla których karty nie zostały wygenerowane, nie została obliczona dodatkowa akumulacja CO₂. O stwierdzonych brakach poinformowano Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych¹³.

Zaplanowane działania związane z realizacją Projektu LGW mieściły się w katalogu działań dodatkowych, zostały w prawidłowy sposób przygotowane do realizacji i zlecone do wykonania podmiotom zewnętrznym. Sprawowano rzetelny nadzór nad wykonaniem tych prac, które zostały prawidłowo i rzetelnie, w tym terminowo zrealizowane¹⁴. Zaktualizowane szacunki dodatkowo pochłoniętego CO₂ w latach 2018, 2021, 2022 i 2023 były zbieżne z szacunkami dodatkowo pochłoniętego CO₂ wynikającymi z PW. Działania OOTW i ZALES, dla których nie wygenerowano kart PW, były w Nadleśnictwie realizowane.

Rzetelnie ewidencjonowano i rozliczano przekazane Nadleśnictwu w 2017 r. środki finansowe w ramach Projektu LGW, a w pozostałych latach¹⁵, rzetelnie ewidencjonowano środki wydatkowane na realizację zadań dodatkowych. Osiągnięto przychody ze sprzedaży jednostek dwutlenku węgla¹⁶, z tym że na

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: LGW.

⁷ Czynności z zakresu gospodarki leśnej, wykraczające poza standardowy tryb postępowania dla danych warunków w danej lokalizacji lub nieuwjęte w aktualnie obowiązującym planie urządzenia lasu, mające na celu uzyskanie dodatkowej ilości pochłoniętego dwutlenku węgla w okresie prognostycznym w efekcie ich realizacji.

⁸ Grunt będący lasem lub gruntem potrzebnym do prowadzenia działalności leśnej, ustalony co do granic podczas urządzania lasu (uproszczonego urządzania lasu lub wyznaczania zadań w drodze określonych decyzji), lub w trakcie realizacji zadań w ramach działalności leśnej (gdy działalność ta powoduje potrzebę podziału wydziałów), jednorodny pod względem biotopu leśnego i biocenozy leśnej, w planach urządzenia lasu stanowiący część oddziału leśnego.

⁹ Dalej: OOTW.

¹⁰ Dalej: PODS.

¹¹ Dalej: ZALES.

¹² Dalej: PW albo Program.

¹³ Dalej: Dyrekcja Generalna.

¹⁴ W ramach badanej próby. Szczegółową analizą objęto 8 podstawowych wydziałów LGW (7%), w których były realizowane poszczególne działania LGW (4 OOTW, 2 PODS i 2 ZALES, a działania w ramach LGW były podejmowane w różnych latach, począwszy od 2017 r.)

¹⁵ W ramach zbadanej próby.

¹⁶ Dalej: JDW.

terenie Nadleśnictwa nie były realizowane przedsięwzięcia finansowane z tych środków. Zgodnie z wewnętrznymi regulacjami, zostały one przeznaczone na pokrycie bieżących wydatków na działalność gospodarczą, w tym na prowadzenie gospodarki leśnej.

Roczne sprawozdania z realizacji PW za lata 2018-2022 były sporządzane terminowo i zawierały wszystkie wymagane elementy, jednak nie zawsze ujęte w nich informacje były zgodne ze stanem faktycznym. W sprawozdaniach za 2019 r. i 2022 r. błędnie wykazano powierzchnię działań LGW, a w sprawozdaniu za 2020 r. kwotę wydatków poniesionych na działania LGW, przy czym ww. błędy dotyczyły relatywnie niewielkich wartości.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Planowanie i realizacja przez Nadleśnictwo Projektu Leśne Gospodarstwa Węglowe

Opis stanu
faktycznego

1.1. Projekt LGW był realizowany na terenie Nadleśnictwa od 2017 r. i obejmował 135 wydzieleń, w tym 108 zakwalifikowanych do podstawowych działań LGW oraz 27 wydzieleń referencyjnych¹⁷, które stanowiły wydzielania dla celów porównawczych i w których gospodarka leśna przebiegała zgodnie z aktualnie obowiązującym planem urządzenia lasu¹⁸. Na 1 stycznia 2018 r. (stan zatwierdzenia wydzieleń do Projektu LGW) oraz w czasie obowiązywania PUL na lata 2013-2022¹⁹, LGW na terenie Nadleśnictwa obejmowało łączną powierzchnię 667,63 ha, z tego 521,06 ha obejmowało wydzielania, na których były prowadzone działania dodatkowe LGW (łączna powierzchnia planowanych podstawowych działań dodatkowych w tych wydzielaniach wynosiła 276,51 ha), a 146,57 ha - wydzielania REF. Według stanu na 27 września 2023 r. i w czasie obowiązywania nowego PUL na lata 2023-2032²⁰, LGW obejmowało łączną powierzchnię 482,42 ha, w tym powierzchnia podstawowych działań dodatkowych LGW wynosiła 275,75 ha.

Projekt LGW był realizowany w następujących Leśnictwach: Kruczlas (26 wydzieleń LGW i 11 wydzieleń REF), Biała (27 wydzieleń LGW i 2 wydzielania REF), Annogóra (19 wydzieleń LGW i 6 wydzieleń REF), Smolary (26 wydzieleń LGW i 7 wydzieleń REF), Goraj (10 wydzieleń LGW) i Garncarski Bród (1 wydzielenie REF).

(akta kontroli str. 264-269, 865)

Utworzenie LGW na terenie Nadleśnictwa nie było inicjatywą Nadleśniczego. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych²¹ w załączniku nr 5 do zarządzenia nr 2 z 17 stycznia 2017 r.²² oraz w załączniku nr 3 do zarządzenia nr 67 z 14 września 2018 r.²³ wyznaczył Nadleśnictwo do udziału w Projekcie.

¹⁷ Dalej: LGW REF albo REF.

¹⁸ Dalej: PUL.

¹⁹ Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Krucz na lata 2013 - 2022, zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z 26 kwietnia 2013 r., nr DŁL-WGL.8100.19.2023.LP.

²⁰ Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Krucz na lata 2022 - 2032, zatwierdzony decyzją Ministra Klimatu i Środowiska z 13 czerwca 2023 r., nr DLP-lpn-611-27/16375/13/JŁ.

²¹ Dalej: DGLP.

²² W sprawie realizacji w formie wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych projektu rozwojowego o charakterze pilotażowym pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe” (B. I. LP Nr 2, poz. 17), uchylone z dniem 1 stycznia 2018 r., dalej: zarządzenie nr 2.

²³ W sprawie realizacji projektu rozwojowego pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe” (B. I. LP Nr 10, poz. 152), obowiązuje od 1 stycznia 2018 r., dalej: zarządzenie nr 67.

Dnia 20 września 2016 r. Nadleśniczy wziął udział w spotkaniu roboczym w sprawie Projektu LGW. Celem spotkania było omówienie założeń związanych z prowadzeniem LGW oraz przekazanie wstępnych informacji technicznych dotyczących m.in. kryteriów wyboru wydzieleń drzewostanowych pod kątem zakwalifikowania do LGW i prowadzenia działań dodatkowych, zmierzających do zwiększenia roli lasów, jako naturalnego zbiornika gazów. Dnia 20 października 2016 r. Nadleśnictwo otrzymało z Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych²⁴ materiały przedstawiające podstawowe informacje o Projekcie LGW oraz działaniach dodatkowych mających na celu zwiększenie akumulacji CO₂. CKPŚ wskazało, że działania dodatkowe będą miały charakter dodatkowy wtedy, kiedy nie są ujęte w PUL (jako wskazówki gospodarcze i zapisy w planach). Zadaniem Nadleśnictwa było zaproponowanie listy wydzieleń, w których będą projektowane i realizowane dodatkowe działania gospodarcze wraz z propozycją wydzieleń dla celów porównawczych, czyli powierzchni referencyjnych REF. Wydzienienia REF miały odpowiadać składem gatunkowym, wiekiem i innymi cechami taksacyjnymi do powierzchni wytypowanych w ramach LGW. Nadleśnictwo zaproponowało wydzienienia LGW oraz REF w formie bloków.

Nadleśnictwo otrzymało z Dyrekcji Generalnej zestawienie możliwych do realizacji działań dodatkowych w ramach LGW wraz z kodami LGW²⁵, w których znalazły się m.in. ZALES - zales (zalesienia - wprowadzenie sadzonek na gruntach pierwszy raz), PODS – podsadz (wszystkie działania podsadzenia jako wprowadzania sadzonek pod osłoną całkowitą lub częściową drzewostanu) oraz OOTW – odn.otw (odnowienia na powierzchniach otwartych (zręby, halizny i płazowizny, wyłącznie na gruntach leśnych) poprzez wprowadzanie sadzonek z przewagą sztucznych metod odnawiania).

(akta kontroli str. 46-48, 328, 335, 338-343 379-380)

Nadleśnictwo sporządziło i przesłało do CKPŚ wykaz zweryfikowanych wydzieleń proponowanych do LGW²⁶, które były jeszcze modyfikowane do momentu ostatecznego zatwierdzenia. Propozycje wydzieleń, w których miały być realizowane działania dodatkowe LGW poddano taksacji w terenie – weryfikacja i aktualizacja opisów taksacyjnych została wykonana przez pracowników Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej²⁷. Listę wydzieleń do Projektu LGW ostatecznie uzgodniono w protokole z 21 września 2017 r. podpisanym przez Nadleśniczego, Inżyniera Nadzoru oraz Zastępcę Dyrektora Oddziału BULiGL. Następnie DGLP otrzymał z BULiGL dane dotyczące wydzieleń LGW, po czym Nadleśnictwo otrzymało ostateczną wersję wydzieleń LGW, która potwierdzała przyjęte ustalenia w protokole z 21 września 2017 r.²⁸ Pracownik DGLP potwierdził również, że arkusz z wydzienieniami został przekazany do Konsorcjum Badawczego oraz Zakładu Informatyki Lasów Państwowych²⁹.

(akta kontroli str. 353-357, 449-456, 470-477, 165-263, 522-525)

W ramach działań dodatkowych Nadleśnictwo wybrało: podsadzenia produkcyjne (48 wydzieleń o powierzchni 275,34 ha i pow. działań LGW 173,77 ha), odnowienia na powierzchniach otwartych (48 wydzieleń o powierzchni 235,98 ha i pow. działań

²⁴ Dalej: CKPŚ.

²⁵ E-mail z 13 czerwca 2017 r.

²⁶ E-mail z 20 lutego 2017 r.

²⁷ Dalej: BULiGL.

²⁸ E-mail od DGLP z 12 października 2017 r.

²⁹ Dalej: ZILP.

LGW 93,82 ha) oraz zalesienia (12 wydzieleni o powierzchni 9,74 ha i pow. działan LGW 8,92 ha). Dla działan OOTW wybrano 11 szt. wydzieleni REF, dla PODS - 16 szt. wydzieleni REF, a dla ZALES - 0 szt. wydzieleni REF³⁰.

(akta kontroli str. 264-266, 865)

Nadleśniczy oraz Inżynier Nadzoru wyjaśnili, że przy wyborze wydzieleni dla działan dodatkowych w formie:

- podsadzeń produkcyjnych, kierowali się brakiem w PUL wskazań gospodarczych w tym zakresie oraz siedliskiem (głównie bór świeży³¹ oraz bór mieszany świeży³² i bór mieszany wilgotny³³), wiekiem drzewostanu od II do IV klasy wieku (20-80 lat) oraz bonitacją (I-III),
- zalesień gruntów rolnych, kierowali się wyłącznie brakiem w PUL wskazań gospodarczych w tym zakresie,
- odnowień powierzchni leśnych (po wykonaniu zrębów zupełnych), na których były planowane zwiększone ilości sadzonek i wprowadzenie dodatkowych gatunków biocenotycznych, powierzchnie typowano głównie dla siedlisk Bśw i BMśw, bonitacji II.

Działania PODS i OOTW zostały wybrane ze względu na panujące w Nadleśnictwie warunki glebowo-siedliskowe, natomiast wybór działania ZALES związany był z posiadaniem gruntów rolnych przeznaczonych do zalesienia.

Wydzielenia, w których realizowane były zadania dodatkowe LGW, znajdowały się w 88% na terenie siedlisk borowych i w 12% na terenie siedlisk lasowych³⁴. Docelowy zestaw pożądanych gatunków drzew, spodziewany do uzyskania w wieku dojrzałości drzewostanu do odnowienia, czyli typ drzewostanu w wydzieleniach LGW, to w dominującym zakresie sosna (SO) - 86%, a także dąb (DB) - 9%³⁵. Łącznie 88 wydzieleni LGW (82%), zostało wytypowanych dla obszarów, gdzie rosła sosna w średnim wieku 70 lat³⁶.

W ramach podsadzeń wszystkie gatunki były sadzone pod okapem drzewostanów sosnowych lub sosnowych z niewielkim udziałem brzozy. Rodzaje gatunków zależały od siedliska.

³⁰ Zgodnie z § 17 ust. 1 pkt 11 zarządzenia nr 2 DGLP, do działan dodatkowych w leśnictwie należy w szczególności zaliczać przeznaczanie pod zalesienia gruntów, o których mowa w § 15 ust. 1 pkt 3, tzn. na liście wydzieleni leśnych, mających tworzyć LGW powinny być uwzględniane nadające się do zalesienia grunty w zarządzie nadleśnictwa, jeżeli nie zostały uwzględnione w planie zalesiania gruntów, stanowiącym część składową planu urządzenia lasu dla tego nadleśnictwa. Zgodnie z § 17 ust. 2 działania wymienione w ust. 1, nie zamykają listy działan dodatkowych do uwzględnienia w programie działan w tym zakresie gospodarki leśnej, do zrealizowania w okresie prognostycznym w wydzieleniach leśnych, stanowiących LGW w danym nadleśnictwie. Załącznik nr 5 do zarządzenia DGLP nr 67 z 14 września 2018 r. stanowi Katalog działan dodatkowych realizowanych w ramach projektu LGW, który wskazuje, że do działan dodatkowych w leśnictwie należy zaliczać wszelkie działania gospodarcze mające na celu zwiększenie pochłaniania (przyrostu biomasy, w tym drzewnej) w tym wszystkie niewymienione w Załączniku działania, możliwe do realizacji w ramach LGW.

³¹ Dalej: Bśw.

³² Dalej: BMśw.

³³ Dalej: BMw.

³⁴ Bśw - 78%, BMśw - 8%, Lśw (las świeży) - 9%, LMśw (las mieszany świeży) i BMw - po 2% oraz LMw (las mieszany wilgotny) - 1%

³⁵ Ponadto w pozostałych przypadkach typ drzewostanu w wydzieleniach LGW to: ŚW-SO (gatunkiem dominującym jest sosna, a współpanującym jest świerk) - 2%, SO-DB (gatunkiem dominującym jest dąb, a współpanującym sosna) - 2% oraz DB-SO (gatunkiem dominującym jest sosna, a współpanującym dąb) - 1%.

³⁶ Stan na 1 stycznia 2018 r.

Na podstawie badanej próby³⁷ stwierdzono, że teren, na którym realizowane były działania LGW, był obszarem nieoznakowanym. Objęte szczegółową kontrolą wydzielania ZALES i część jednego wydzielania PODS, były ogrodzone siatką leśną. W pozostałych przypadkach teren LGW był nieogrodzony i nieoddzielony od pozostałych upraw.

Nadleśniczy wyjaśnił, że *wszystkie wydzielania ZALES i część 1 wydzielania PODS w Nadleśnictwie były ogrodzone siatką leśną.*

(akta kontroli str. 47,747-748, 760, 798-822,849-858)

1.2 Zgodnie z obowiązującym Regulaminem organizacyjnym Nadleśnictwa³⁸, Inżynier Nadzoru był odpowiedzialny za koordynację prac związanych z realizacją Projektu LGW na terenie Nadleśnictwa.

Wykaz wydzieliń do działań podstawowych w ramach Projektu LGW oraz wydzieliń referencyjnych, został określony w protokole końcowym z 21 września 2017 r., uzgodnionym z udziałem przedstawiciela BULiGL, Nadleśniczego i Inżyniera Nadzoru. W myśl § 11 zarządzenia nr 67 i załącznika nr 4 do tego zarządzenia, PW miały zawierać zestawienie takich wydzieliń wraz z rodzajem planowanych działań dodatkowych, wynikami szacowania przewidywanego wzrostu wielkości biomasy oraz dodatkowego pochłaniania CO₂ w okresie prognostycznym. Zgodnie z ww. zarządzeniem, to nadleśnictwa miały opracowywać PW, jednak w praktyce przygotowywały jedynie zestawienia wydzieliń LGW i planowały rodzaj działań dodatkowych, a z CKPŚ³⁹ otrzymywały link do portalu internetowego, z którego mogły generować PW.

Dnia 18 września 2018 r. Nadleśnictwo otrzymało informację z Wydziału Koordynacji Projektów Rozwojowych⁴⁰ DGLP o udostępnieniu portalu umożliwiającego generowanie PW.

PW dla Nadleśnictwa został wygenerowany 27 września 2018 r. i tego samego dnia z-ca Nadleśniczego przesłał go do WKPR⁴¹. Następnie, 2 października 2018 r. PW został pozytywnie zaopiniowany przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych⁴² w Pile. Realizacja działań dodatkowych LGW w PW została zaplanowana na lata 2018-2024.

(akta kontroli str. 9, 46-48, 50-164, 270-271)

Wygenerowany PW nie był kompletny, ponieważ nie ujęto w nim 8 pozycji związanych z działaniami OOTW (spośród 48 pozycji), wszystkich pozycji dla działań w zakresie ZALES (12 pozycji) oraz 2 pozycji REF. Dla wygenerowanych kart z wydzieleniami OOTW (40 pozycji), obliczona dodatkowa akumulacja CO₂ wynosiła 0. O stwierdzeniu powyższych braków z-ca Nadleśniczego poinformował Dyрекcję Generalną w piśmie przewodnim przesłanym do niej po wygenerowaniu PW.

³⁷ Szczegółową analizą objęto 8 ze 108 podstawowych wydzieliń LGW (7%), w których były realizowane poszczególne działania LGW (4 OOTW, 2 PODS i 2 ZALES, a działania w ramach LGW były podejmowane w różnych latach, począwszy od 2017 r.)

³⁸ Zatwierdzonym zarządzeniem Nadleśniczego nr 16/18 z 9 kwietnia 2018 r

³⁹ Dalej: CKPŚ.

⁴⁰ Dalej: WKPR.

⁴¹ WKPR znajdował się w pionie organizacyjnym Dyrektora Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych.

⁴² Dalej: RDLP.

Nadleśniczy wyjaśnił, że działania LGW były realizowane na podstawie uzgodnionych i otrzymanych z Dyrekcji Generalnej wydruków tabel z wydzieleniami wprowadzonymi do PW.

W mailu otrzymanym 26 września 2018 r., pracownik WKPR poinformował, że brakujące w PW wydzielenia zostaną uzupełnione przy okazji aneksowania. Ponadto w toku kontroli NIK, Instytut Badawczy Leśnictwa⁴³ poinformował Nadleśnictwo, że PW nie zawierał wszystkich wydzieleni ze względu na nieprzekazanie tych danych przez IBL i że brakujące wydzielenia mają być uzupełnione przy najbliższej rekalkulacji za pomocą modelu CBM-CFS3 przez zespół IBL.

(akta kontroli str. 51, 529, 790, 884)

PW nie zawierał także szacunkowej wielkości biomasy w wydzieleniach leśnych oraz wyliczonej dodatkowej ilości biomasy w wyniku realizacji działań LGW.

Nadleśniczy wyjaśnił, że *Nadleśnictwo nie brało udziału w procesie szacowania wielkości biomasy oraz zawartości węgla w wydzieleniach leśnych. Projekt badawczy, będący integralną częścią składową LGW, był wykonywany przez konsorcjum badawcze⁴⁴. Nadleśnictwo nie wchodziło w skład tego konsorcjum i nie brało udziału w procesie szacowania wielkości biomasy oraz zawartości węgla w wydzieleniach leśnych i Nadleśniczy nie wiedział, w jaki sposób wartości te były obliczane. W wyniku realizacji działań dodatkowych wynikających z PW, w Nadleśnictwie nie pozyskiwano dodatkowej wielkości biomasy. Wyniki szacowania dodatkowego pochłaniania dwutlenku węgla zawarte w PW, były opracowywane w oparciu o wyniki modelowania przy pomocy oprogramowania CBM-CFS3⁴⁵. Dane dotyczące szacunkowej zawartości węgla uzupełniały się automatycznie w trakcie generowania PW na portalu udostępnionym Nadleśnictwu.*

(akta kontroli str. 403, 589-590, 690, 790)

Dodatkowa ilość pochłoniętego CO₂ określona w PW, była zgodna z ilością określoną dla Nadleśnictwa w Zbiorczym Programie Węglowym⁴⁶, zatwierdzonym decyzją DGLP nr 134 z 2 września 2019 r.⁴⁷ i wynosiła 23 781 ton. Zakładana ilość dodatkowej akumulacji CO₂ była obliczona tylko na podstawie działań dodatkowych realizowanych w wydzieleniach PODS (44% wydzieleni LGW). Nie uwzględniono w niej akumulacji z działań OOTW i ZALES, dla których karty się nie wygenerowały, a dla wydzieleni OOTW, które zostały wygenerowane w PW, dodatkowa ilość pochłoniętego CO₂ została wyliczona na poziomie 0.

Nadleśniczy wyjaśnił, że IBL który zajmował się szacowaniem dodatkowej akumulacji CO₂, potwierdził, że zadania realizowane jako OOTW i ZALES, nie zostały uwzględnione w szacowaniu dodatkowej akumulacji węgla, gdyż IBL uznał, iż powierzchnia działań dodatkowych na tych wydzieleniach nie wpłynie znacząco na końcowy wynik modelowania, ze względu na rodzaj prowadzonych działań i krótki okres ich trwania.

W trakcie kontroli NIK, IBL poinformował Nadleśnictwo, że brakujące w PW wydzielenia zostaną uzupełnione przy najbliższej rekalkulacji za pomocą modelu CBM-CFS3 przez zespół IBL. Ponadto Instytut potwierdził, że LGW ma na celu

⁴³ Dalej: IBL albo Instytut.

⁴⁴ Zgodnie z § 3 ust. 3 zarządzenia nr 67.

⁴⁵ Zgodnie z § 11 ust. 1 zarządzenia nr 67.

⁴⁶ Dalej: ZPW.

⁴⁷ Decyzja nr 134 DGLP z 2 września 2019, znak: ER.011.1.11.2019

wypracowanie nowych rozwiązań wykraczających poza standardowo prowadzoną gospodarkę leśną. LGW ma charakter pilotażowy i badawczy, w związku z czym testowane są różne działania dodatkowe, które mają na celu zwiększenie akumulacji CO₂. Wyniki modelowania za pomocą modelu CBM-CFS3 wskazują, że działania dodatkowe OOTW nieznacznie lub nie wpływają na wzrost akumulacji CO₂.

(akta kontroli str. 787-788, 790)

Zaktualizowane szacunki dodatkowo pochłoniętego CO₂ w latach 2018, 2021, 2022 i 2023 (opracowane przez IBL), przekazane Nadleśnictwu przez DGLP⁴⁸ były zbieżne z szacunkami dodatkowo pochłoniętego CO₂ wynikającymi z PW. Działania OOTW

i ZALES, dla których nie wygenerowano kart PW, były realizowane w Nadleśnictwie.

(akta kontroli str. 762)

Protokół końcowy z ostatecznego uzgodnienia wydzieleni LGW i REF z 21 września 2017 r., który był podstawą tworzenia PW, zawierał wydzielenie REF o adresie leśnym 08-16-1-08-375-a-00, które nie spełniało warunku referencyjności w stosunku do działań OOTW.

Nadleśniczy wyjaśnił, że *wydzieleniem, które spełniało warunek referencyjności, było wydzielenie REF 08-16-1-08-475-a-00*. Wydzielenie to nie zostało ujęte w protokole z 21 września 2017 r., podpisanym przez BULiGL i przesłanym do DGLP i IBL. Przed wygenerowaniem PW, w dniu 14 września 2018 r. z-ca Nadleśniczego zwrócił się

z prośbą do DGLP o zamianę wydzielenia 08-16-1-08-375-a-00⁴⁹, na wydzielenie 08-16-1-08-475-a-00⁵⁰. DGLP poinformował, że zmiana może nastąpić dopiero po zakończeniu aukcji jednostek dwutlenku węgla⁵¹. 10 lutego 2020 r. Nadleśnictwo przekazało RDLP wniosek z danymi do aktualizacji PW, w którym ujęło nowe wydzielenie 475-a. RDLP zaakceptowała te zmiany⁵², ale przy ponownej aktualizacji działań w ramach LGW, w związku z opracowaniem nowego PUL dla Nadleśnictwa na lata 2023-2032, Inżynier Nadzoru ponownie wskazał wydzielenie REF nr 375-a⁵³, które zostało zaakceptowane przez DGLP i przesłane do IBL. W PUL na lata 2022-2032 wydzielenie 475-a jest oznaczone jako LGW i takie jest przyjęte przez Nadleśnictwo, jako właściwe wydzielenie REF (bez 375-a).

Nadleśniczy dodał, że *po zakończeniu działań dodatkowych w 2024 r. planowana jest aktualizacja PW i wówczas Nadleśnictwo zgłosi ponownie zmianę powierzchni referencyjnych*.

(akta kontroli str. 521, 554-557, 559, 561-563, 564-566, 755-756, 765-766)

W ramach działań dodatkowych Nadleśnictwo wybrało: podsadzenia produkcyjne (48 wydzieleni o powierzchni 275,34 ha, w tym pow. działań LGW 173,77 ha), odnowienia na powierzchniach otwartych (48 wydzieleni o powierzchni 235,98 ha, w tym pow. działań LGW 93,82 ha) oraz zalesienia (12 wydzieleni o powierzchni 9,74 ha, w tym pow. działań LGW 8,92 ha).

⁴⁸ W czasie kontroli NIK we wrześniu 2023 r.

⁴⁹ Dalej: 375-a.

⁵⁰ Dalej: 475-a.

⁵¹ Mail z 18 września 2018 r.

⁵² 17 lutego 2020 r.

⁵³ Przy piśmie z 13 lutego 2023 r.

Działania dodatkowe LGW, do końca III kwartału 2023 r., zostały zrealizowane na całej założonej powierzchni gruntów wchodzących w skład LGW. Na wniosek Nadleśniczego i Inżyniera Nadzoru, Dyrekcja Generalna wyraziła zgodę na zmiany w harmonogramie działań dodatkowych na lata 2022-2024, polegające na przesunięciu terminu realizacji PODS w ramach LGW (ze względu na brak sadzonek i długotrwałe susze).

(akta kontroli str. 533-537, 541-542, 777-781, 863-864)

Od 2017 r. działania dodatkowe LGW zostały zrealizowane na łącznej powierzchni 181,3 ha (w tym ZALES – 8,92 ha, OOTW – 75,31 ha, PODS – 97,07 ha).

Rodzaj wykonanych działań LGW w poszczególnych latach kształtował się następująco:

- powierzchnia działań dodatkowych w ramach zalesień: 6,53 ha w 2017 r. i 3,39 ha w 2018 r.,
- powierzchnia działań dodatkowych w formie odnowień na powierzchniach otwartych: 7,68 ha w 2017 r., 9,24 ha w 2018 r., 25,07 ha w 2019 r., 7,17 ha w 2020 r., 11,85 ha w 2021 r., 9,13 ha w 2022 r. i 5,17 ha do 13 września 2023 r.,
- powierzchnia działań dodatkowych w formie podsadzeń: 23,65 ha w 2019 r., 40,08 ha w 2022 r. i 3,44 ha do 13 września 2023 r.

(akta kontroli str. 777-780)

Zalesienia i podsadzenia zostały wybrane w wydzieleniach, dla których nie było wskazań gospodarczych w PUL na lata 2013-2022 w tym zakresie. Z kolei OOTW zostały wybrane dla wydzielen, dla których we wskazaniach gospodarczych w PUL były przewidziane odnowienia zrębów - ODN-ZRB.

Nadleśniczy wyjaśnił, że *odnowienia na powierzchniach otwartych (zręby) polegały na wprowadzaniu sadzonek z przewagą sztucznych metod odnowienia oraz wprowadzaniu dodatkowych gatunków biocenotycznych, które zależały od siedliska na danej powierzchni. Zgodnie z zapisami PUL, poszczególnym typom siedliskowym lasu przyporządkowano orientacyjne (procentowe) składy odnowień, w których podano gatunki główne i gatunki domieszkowe. Działania OOTW w ramach LGW polegają na sztucznym wprowadzeniu (sadzeniu) zwiększonej liczby sadzonek gatunku głównego, w stosunku do określonej liczby w Zasadach Hodowli Lasu⁵⁴, a także na wprowadzaniu zwiększonej liczby sadzonek gatunków domieszkowych. Z wykonanych do 28 sierpnia 2023 r. OOTW w ramach LGW, 29 wydzielen znajdowało się na siedlisku Bśw, a 2 wydzielena na siedlisku LMśw. Wydzielenia zlokalizowane były na nieodróżnicowanych pod względem glebowym i wilgotnościowym powierzchniach, stąd w przypadku normalnego typu odnowień (poza LGW) sadzone byłyby, zgodnie z przyjętymi w Nadleśnictwie wytycznymi, na Bśw: sosna (90%) i brzoza (10%) oraz na LMśw (w zależności od typu gospodarczego drzewostanu) – sosna (30-50%), dąb (30-50%) oraz buk, modrzew i lipa (20%) w liczbie: 10 tys. szt. sosny na 1ha, 5 tys. szt. brzozy na 1 ha, do 6 tys. szt. dębu na 1 ha. PUL wskazuje, że oprócz gatunków głównych, zwiększoną pulę gatunków domieszkowych należy stosować w przypadkach mikrosiedlisk związanych z mozaiką siedliskową (gleba, uwilgotnienie). Nadleśniczy podał, że w ramach projektu LGW, ponadnormatywne liczby i rodzaje gatunków domieszkowych, posadzone w trakcie odnowień stanowiły dodatkowość w stosunku do zwyczajnych działań związanych z gospodarką leśną. Liczba zaplanowanych*

⁵⁴ Dalej: ZHL.

sadzonek dla działań OOTW w ramach LGW zależała od siedliska i kształtowała się następująco:

- liczba sadzonek sosny 10-12 tys. szt. na 1 ha,
- liczba sadzonek brzozy 6 tys. szt. na 1 ha,
- gatunki fitomelioracyjne (dąb bezszypułkowy, buk, olsza szara, olsza czarna, jarzab pospolity, róża dzika, bez koralowy, rokitnik zwyczajny, klon zwyczajny, lipa drobnolistna) w liczbie 4 tys. szt. na 1 ha.

Od 6 września 2019 r. nastąpiła zmiana w liczbie sadzonek na: sosna – 10-14 tys. szt. na 1 ha, brzoza – 6 tys. szt. na 1 ha oraz gatunki fitomelioracyjne w liczbie 2 tys. szt. na 1 ha⁵⁵.

Nadleśniczy wyjaśnił, że dodatkowy charakter działań OOTW na powierzchniach zaplanowanych w PUL na lata 2013-2022 jako ODN-ZRB polegał na zmianie składu gatunkowego (gatunki biocenotyczne) oraz zagęszczeniu sadzonek na powierzchni.

W czasie realizacji działań LGW na terenie Nadleśnictwa, Nadleśniczy nie wnioskował o zmianę PUL. PUL na lata 2013-2022 nie był również aneksowany.

(akta kontroli str. 47, 747-748, 751-752, 531-532, 869)

1.3. Przygotowanie dokumentów i wszelkie prace związane z LGW były nadzorowane przez Nadleśniczego i Inżyniera Nadzoru, który był koordynatorem projektu

i wykonywał te czynności w ramach obowiązków służbowych. Pozostali pracownicy Nadleśnictwa nie realizowali działań dodatkowych w ramach LGW.

Prace związane z gospodarką leśną, wykonywane w ramach LGW, były zlecane przez Nadleśnictwo podmiotom zewnętrznym - zakładom usług leśnych w ramach zawartych z nimi umów. Umowy te zawierały szerszy zakres prac (tzw. pakiety prac), a działania dodatkowe były tylko częścią realizowanych prac. Podmioty te były wylaniane w ramach przetargu nieograniczonego w procedurze otwartej na wykonywanie usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa w ciągu całego roku. Przetargi ogłoszone do końca 2020 r. były przeprowadzane na podstawie przepisów ustawy z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁵⁶ (obowiązującej do 31 grudnia 2020 r.), natomiast przetargi przeprowadzane po 1 stycznia 2021 r., były ogłaszane na podstawie przepisów ustawy z 11 września 2019 r. o tej samej nazwie⁵⁷ (obowiązującej od 1 stycznia 2021 r.). Ogłoszenia o zamówieniach publicznych na wykonywanie usług leśnych były publikowane w TED (Tenders Electronic Daily) – internetowej wersji „Suplementu do Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej”.

(akta kontroli str. 696-699, 701, 706-743)

W zawartych umowach określono ich przedmiot i zakres, w tym opis prac wchodzących w zakres przedmiotu umowy, opis standardu technologii prac leśnych oraz procedury odbioru, a także koszty jednostkowe poszczególnych prac i usług. W umowach przyjęto zasadę realizacji prac wchodzących w zakres rzeczowy dopiero na podstawie przekazanego wykonawcy zlecenia, w którym był określony termin realizacji prac. Roboty były odbierane protokołem odbioru robót, stanowiącym podstawę do wystawienia przez wykonawcę faktury.

⁵⁵ Zgodnie z notatką służbową ze spotkania w RDLP, mail z 6 września 2019 r.

⁵⁶ Dz. U. z 2019 r., poz. 1843, ze zm.

⁵⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1605, ze zm.

(akta kontroli str. 849-858)

1.4. Szczegółowa kontrola ośmiu ze 108 wydzieleń LGW wykazała, że zlecenia przekazywane przez Nadleśnictwo wykonawcom zewnętrznym, na podstawie wcześniej zawartych z nimi umów, zawierały m.in.: pozycję planu (która dotyczyła każdego zdarzenia gospodarczego), opis czynności, które miały zostać wykonane w danym wydzieleniu w określonych jednostkach miary oraz termin wykonania prac. Wszystkie prace objęte szczegółową kontrolą, wykonane przez podmioty zewnętrzne, zostały odebrane na podstawie zgłoszeń gotowości do odbioru i protokołów odbioru robót. Zgłoszenie gotowości do odbioru odbywało się zawsze w ustalonym wcześniej terminie lub w terminie późniejszym, ale przedłużonym przez Nadleśnictwo. Wartość wykonanych prac wynikająca z protokołów robót była zgodna z kwotami określonymi w zawartych z wykonawcami umowach.

(akta kontroli str. 849-858)

W wydzieleniach, w których realizowane były prace z zakresu LGW w formie zalesień i odnowień na powierzchniach otwartych, gleba przygotowywana była przez mechaniczne wykonanie pasów przy pomocy freza leśnego i spulchnienie gleby. Z kolei w przypadku podsadzeń gleba przygotowywana była ręcznie. Nadleśniczy wyjaśnił, że *we wszystkich wydzieleniach sadzenie drzew odbywało się bez użycia maszyn.*

W Nadleśnictwie nie szacowano ilości biomasy powstałej w wyniku prac dodatkowych. Z wyjaśnień Nadleśniczego wynikało m.in. że *biomasa uzyskiwana z domieszek biocenotycznych i podsadzeń produkcyjnych miała wzbogacać ubogie siedliska na powierzchniach LGW, poprzez coroczny opad liści, korzystny wpływ na biocenozę oraz wspieranie rozwoju gatunków głównych. Gatunki biocenotyczne miały pozostawać na powierzchniach do ich naturalnej śmierci i nie miały być usuwane w trakcie prac pielęgnacyjnych.*

(akta kontroli str. 589-590, 760, 846)

Oględziny czterech wybranych wydzieleń LGW⁵⁸ wykazały, że wydzielenia te nie były oznakowane w terenie, nie były też wyodrębnione od pozostałych upraw liniami podziału powierzchniowego (jedyne wyodrębnienia to w niektórych przypadkach tzw. wizury, czyli wewnętrzne przecinki, będące naturalnymi wewnętrznymi liniami podziału). Na terenach OOTW widoczne były sosny i brzozy w zwiększonym zagęszczeniu, w bardzo dobrej kondycji. Gatunki biocenotyczne były natomiast w bardzo słabej kondycji, częściowo zgryzione przez zwierzęta, częściowo uschnięte, tylko nieliczne rosły nadal w terenie. Mimo zastosowanego repelentu, mającego zabezpieczyć sadzonki przed zwierzyną, było widoczne, że są one zgryzane i działanie to jest mało skuteczne na tym terenie. W wydzieleniu, gdzie realizowane były zadania PODS, część upraw LGW została ogrodzona. Sadzonki posadzone na terenie ogrodzonym były w bardzo dobrej kondycji i nie były zgryzane przez zwierzęta, natomiast podsadzenia na terenie nieogrodzonym były w znacznie słabszej kondycji, mniejsze, przerzedzone, częściowo zgryzione, nie były widoczne sadzonki dębu.

Na podstawie oględzin stwierdzono, że działania dodatkowe w postaci sadzenia gatunków biocenotycznych na siedliskach borowych oraz części podsadzeń, w szczególności dębu, bez grodzenia, nie były w pełni skuteczne.

Nadleśniczy wyjaśnił, że *przy wyborze działań PODS i OOTW założono, że wprowadzone gatunki produkcyjne i biocenotyczne utrzymają się na wybranych*

⁵⁸ Tj.: dwa OOTW, jedno PODS i jedno ZALES.

powierzchniach, a ryzyko udatności gatunków biocenotycznych istnieje zawsze i jest zależne również od warunków pogodowych, niezależne od siedliska.

Mimo możliwości grodzenia upraw gatunkami fitomelioracyjnymi⁵⁹, Nadleśnictwo nie wykonywało grodzeń, gdyż domieszki wprowadzane były punktowo, przez co grodzona musiałaby być cała powierzchnia LGW. Podobnie było w przypadku PODS, gdzie podsadzenia były rozproszone na całych wydzieleniach. W takich wypadkach konieczne byłoby grodzenie całych wydzieli, co generowałoby wysokie koszty ochrony lasu przed zwierzyną, ograniczałoby migrację zwierzyny oraz utrudniało prowadzenie gospodarki łowieckiej.

(akta kontroli str. 798-822, 834-835)

Ponadto Nadleśniczy wyjaśnił, że zgodnie z Instrukcją Ochrony Lasu (formularz nr 19), Nadleśnictwo ma obowiązek monitorowania szkód wyrządzanych przez zwierzynę. Corocznie sporządza się zestawienie powierzchni szkód powodowanych przez ssaki, w których ujmowane są, w procentowych przedziałach, powierzchnie uszkodzeń. Zestawienie to jest przekazywane do RDLP, a następnie do DGLP. W ostatnich latach szkody kształtowały się na poziomie gospodarczo znośnym i nie zagrażały ciągłości drzewostanów, w tym również upraw i młodników.

(akta kontroli, str. 884)

W Elaboracie do PUL na lata 2023-2032, w wynikach analizy gospodarki leśnej w Nadleśnictwie w okresie obowiązywania poprzedniego PUL na lata 2013-2022, ogólny stan zdrowotny drzewostanów został uznany za dobry.

Zinventaryzowana, zredukowana powierzchnia uszkodzonych drzewostanów stanowiła ok. 4% całej powierzchni leśnej Nadleśnictwa, w tym zredukowana powierzchnia uszkodzeń od zwierzyny stanowiła ok. 1,8% całej powierzchni leśnej (czyli ok. 5 ha powierzchni, na której były realizowane działania LGW).

(akta kontroli str. 875-876)

1.5. Zakładana ilość dodatkowo pochłoniętego dwutlenku węgla w Nadleśnictwie była ustalona tylko na podstawie działań dodatkowych realizowanych w wydzieleniach PODS (44% wydzieli LGW).

Ilość dodatkowo pochłoniętego CO₂ dla Nadleśnictwa Krucz, określona w ZPW, wynosiła 23 781 ton. Przesłane Nadleśnictwu przez DGLP⁶⁰ zaktualizowane szacunki dodatkowo pochłoniętego CO₂ w latach 2018, 2021, 2022 i 2023 (opracowane przez IBL) były zbieżne z szacunkami dodatkowo pochłoniętego CO₂ wynikającymi z PW, w których nie były ujęte działania OOTW i ZALES.

Szacunkowa dodatkowa ilość pochłoniętego CO₂ w Nadleśnictwie (według kolejnych aktualizacji sporządzonych przez IBL) kształtowała się następująco:

- 23 781 t (stan na 2018 r.)
- 23 328 t (stan na 2021 r.)
- 22 436 t (stan na 2022 r.)
- 23 112 t (stan na 31 marca 2023 r.)
- 23 734 t (stan na 4 kwietnia 2023 r.)

(akta kontroli str. 762)

⁵⁹ Zgodnie z notatkami służbowymi z RDLP ze spotkań roboczych z 22 czerwca 2017 r. i 6 września 2019 r.

⁶⁰ W czasie kontroli NIK we wrześniu 2023 r.

W wydzieleniach, w których realizowane były prace z zakresu LGW w formie ZALES i OOTW, gleba przygotowywana była przez mechaniczne wykonanie pasów przy pomocy freza leśnego. W PW nie uwzględniono emisji dwutlenku węgla wynikającej z mechanicznego przeprowadzenia prac w ramach działań dodatkowych, realizowanych przy przygotowaniu gleby w zakresie ZALES i OOTW.

Nadleśniczy podał, że *emisja CO₂, związana z realizacją tych prac, nie została uwzględniona w bilansie emisji w PW*. Z informacji uzyskanych przez niego od IBL wynikało, że *Model CBM-CFS3 nie uwzględniał emisji dwutlenku węgla wynikającej z przeprowadzonych prac dodatkowych za pomocą maszyn*. Instytut potwierdził, że działania LGW polegają na zwiększaniu ilości związanego węgla w ekosystemie, a podczas modelowania uwzględniany jest sposób przygotowania gleby oraz początkowa emisja CO₂, wynikająca z naruszenia gleby. Nie jest natomiast liczony pełen „ślad węglowy”, gdyż wykracza to poza ekosystem leśny.

(akta kontroli str. 830)

1.6. Ewidencja księgowa Nadleśnictwa nie obejmowała oddzielnego wyodrębniania kosztów poniesionych na realizację działań LGW. Koszty te ewidencjonowane były na kontach zespołu 4 (koszty według rodzajów i ich rozliczenie, w tym na koncie 410 – usługi obce) i 5 (koszty według typów działalności i ich rozliczenie, w tym na koncie 5102 – hodowla lasu oraz 5104 – ochrona lasu przed czynnikami szkodliwymi). Następnie koszty ponoszone na realizację zadań określonych w PW, odcychowywane były kodem przypisanym do projektu GLGW 2/2017 w Systemie Informatycznym Lasów Państwowych (SILP WEB) w module „Dotacje na projekty”⁶¹.

Nadleśnictwo nie poniosło dodatkowych kosztów związanych z opracowaniem PW oraz ze sporządzaniem sprawozdań z realizacji PLGW. Prace w tym zakresie wykonywane były przez pracowników nadleśnictwa w ramach obowiązków służbowych.

Dnia 7 grudnia 2017 r. Nadleśnictwo wystawiło Dyrekcji Generalnej notę księgową nr 77/2017⁶² na kwotę 162 352,84 zł, na podstawie której otrzymało z Funduszu Leśnego⁶³ zwrot kosztów poniesionych na działania LGW w 2017 r.⁶⁴ Załącznikiem do noty było zestawienie dokumentów do rozliczenia finansowego kosztów PLGW z FL. Zgodnie z § 59 ust. 4 pkt 1 i 2 zarządzenia nr, w celu uzyskania zwrotu kosztów, załącznikiem do noty powinny być, oprócz dokumentów potwierdzających poniesione koszty na Projekt LGW: opracowany przez Nadleśnictwo PW oraz sprawozdanie

⁶¹ Dokumenty potwierdzające wydatki na LGW były oznakowane przez jednostkę kodem projektu w ramach umowy - Projekt GLGW, umowa: GLGW 2/2017 w SILP WEBIE (graficznej część Systemu Informatycznego Lasów Państwowych, w której udostępniane są m.in. raporty, sprawozdania).

⁶² Zgodnie z § 59 ust 4 zarządzenia nr 2.

⁶³ Dalej: FL.

⁶⁴ Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że w świetle treści art. 70 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2651, ze zm.), nie posiada noty księgowej nr 77/2017, a w świetle treści art. 112 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2023 r. poz. 1570, ze zm.). w zw. z ww. art. 70 ust. 1 Ordynacji, nie posiada faktur zakupu dotyczących wydatkowania środków w ramach PLGW za 2017 r. W myśl tych przepisów: zobowiązanie podatkowe przedawnia się z upływem 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku, a podatnicy są obowiązani przechowywać ewidencje prowadzone dla celów rozliczania podatku oraz wszystkie dokumenty, w szczególności faktury, związane z tym rozliczaniem – co do zasady - do czasu upływu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego. Dla noty księgowej dotyczącej refundacji kosztów poniesionych na LGW w 2017 r. został nadany, zgodnie z klasyfikacją JRWA LP, symbol 320 – dowody księgowe, kategoria archiwalna B5. Nadleśniczy wyjaśnił, że nota nie została ujęta pod symbolem JRWA 363 (Kapitały i fundusze specjalne - FL), kategoria archiwalna 10 lat, ponieważ nota nie jest pismem, tylko dowodem księgowym i nie stanowi akt sprawy. W toku czynności kontrolnych, kontrolerzy uzyskali od jednostki kontrolowanej, kopię noty księgowej wraz z załącznikami.

z jego realizacji. Nadleśnictwo nie załączyło tych dokumentów, ponieważ PW został wygenerowany we wrześniu 2018 r., tj. po wystawieniu ww. noty.

Środki refundowane z FL na realizację działań LGW w 2017 r. zostały wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem.

Od 2018 r. Nadleśnictwo nie otrzymywało zwrotu z FL na realizację projektu LGW. Źródłem finansowania działań dodatkowych były środki własne Nadleśnictwa.

Nadleśnictwo poniosło koszty na działania dodatkowe LGW w łącznej kwocie 1 295 061,18 zł, które kształtowały się następująco:

- w 2017 r. – 162 352,84 zł
- w 2018 r. – 311 501,47 zł
- w 2019 r. – 288 958,11 zł
- w 2020 r. – 69 863,82 zł
- w 2021 r. – 97 346,09 zł
- w 2022 r. – 247 539,72 zł
- do końca III kwartału 2023 r. – 117 499,13 zł

(akta kontroli str. 48, 272-299, 604, 576-584, 589, 592-600, 662-684, 685, 747)

Nadleśnictwo osiągnęło przychody zewnętrzne związane z realizacją Projektu LGW. Były to przychody ze sprzedaży JDW, które Nadleśnictwo otrzymywało na podstawie faktur wystawionych Dyrekcji Generalnej. Przychody te wyniosły łącznie 76 770,25 zł netto i kształtowały się następująco:

- w 2017 r. – brak przychodów,
- w 2018 r. – 6 129,63 zł,
- w 2019 r. – 5 147,62 zł,
- w 2020 r. – 6 348,00 zł,
- w 2021 r. – 19 510,00 zł,
- w 2022 r. – 23 940,00 zł,
- do 23 sierpnia 2023 r. – 15 695,00 zł,

Przychody ze sprzedaży JDW były ewidencjonowane na koncie 70150 (przychody ze sprzedaży działalności podstawowej). Jedynie przychody osiągnięte w roku 2019 na podstawie faktury z 21 marca 2019 r. na kwotę 1 379,62 zł netto zostały zaksięgowane na koncie 7600331 (pozostałe przychody operacyjne związane z działalnością gospodarczą). Jak wyjaśnił z-ca Nadleśniczego, *faktura za sprzedaż JDW, wystawiona w marcu 2019 r., dotyczyła JDW sprzedanych w 2018 r. Przychody te zostały przeksięgowane z konta 70150 na konto 7600331 na podstawie dokumentu PK nr 149/2019 r.*⁶⁵

⁶⁵ Na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120, ze zm.), w myśl którego w księgach rachunkowych jednostki należy ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, *przychody ze sprzedaży JDW stanowiły przychody własne Nadleśnictwa i były przeznaczane na pokrycie bieżących wydatków na działalność gospodarczą, w tym prowadzenie gospodarki leśnej*⁶⁶.

(akta kontroli, str. 590, 606-657, 765, 780-781, 796)

Na terenie Nadleśnictwa nie stworzono składu drewna energetycznego, o którym mowa m.in. w § 1 ust. 1 pkt 2 zarządzenia nr 2.

(akta kontroli, str. 690)

1.7. Roczne sprawozdania z realizacji PW za lata 2018-2022 były sporządzane terminowo i zawierały wszystkie elementy ujęte w załączniku nr 6 do zarządzenia nr 67.

Sprawozdania były każdorazowo przesyłane do oceny nadzorczej do RDLP, która je opiniowała i przesyłała do DGLP.

Działania dodatkowe, do końca III kwartału 2023 r., zostały zrealizowane na całej założonej powierzchni gruntów wchodzących w skład LGW. W przedstawionych sprawozdaniach z realizacji PW, dla wydzieleń, gdzie były realizowane zadania dodatkowe LGW, wszystkie kolumny były uzupełniane w roku wykonania zadania (na całej przeznaczonej powierzchni LGW). W następnych latach wykonania zadania, Inżynier Nadzoru podawał tylko koszty, bez powierzchni działań.

Działania LGW zostały wykonane zgodnie z harmonogramem prac wynikającym z PW, za wyjątkiem części zadań PODS. Na wniosek Nadleśniczego i Inżyniera Nadzoru, Dyrekcja Generalna wyraziła zgodę na zmiany w harmonogramie działań dodatkowych na lata 2022-2024, polegające na przesunięciu terminu realizacji PODS w ramach LGW.

Od 2017 r. działania dodatkowe LGW w Nadleśnictwie zostały zrealizowane na łącznej powierzchni 181,3 ha, w tym 14,21 ha w 2017 r., 35,28 ha w 2018 r., 54,97 ha w 2019 r., 7,17 ha w 2020 r., 11,85 ha w 2021 r., 49,21 ha w 2022 r. i 8,61 ha do 13 września 2023 r.

- w 2017 r. zostało wykonanych 6,53 ha ZALES i 7,68 ha OOTW,
- w 2018 r. zostało wykonanych 2,39 ha ZALES, 9,24 ha OOTW i 23,65 ha PODS,
- w 2019 r. zostało wykonanych 25,07 ha OOTW i 29,9 ha PODS,
- w 2020 r. zostało wykonanych 7,17 ha OOTW,
- w 2021 r. zostało wykonanych 11,85 ha OOTW,
- w 2022 r. zostało wykonanych 9,13 ha OOTW i 40,08 PODS,
- do 13 września 2023 r. zostało wykonanych 5,17 ha OOTW i 3,44 ha PODS.

W badanym okresie zostało wykonanych łącznie 8,92 ha zalesień, 75,31 ha odnowień na powierzchniach otwartych oraz 97,07 ha podsadzeń.

W sprawozdaniach z realizacji PW za 2019 r. i 2022 r. wykazano błędną powierzchnię działań LGW, a w sprawozdaniu za 2020 r. błędną kwotę wydatków poniesionych na działania LGW, o czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli, str. 270-299, 659-661, str. 770-771)

⁶⁶ Tj. zgodnie z § 6 ust.1 pkt 4 zarządzenia nr 67 .

Na podstawie badanej próby⁶⁷ ustalono, że działania dodatkowe na terenie LGW w Nadleśnictwie zostały zrealizowane w terminie zgodnie z zawartymi z Zakładami Usług Leśnych umowami i opisem czynności określonym w zleceniach na te prace, a stawki i koszty określone w protokołach odbioru robót były zgodne ze stawkami wynikającymi z zawartych umów.

(akta kontroli, str. 849-858)

1.8. Nadleśniczy otrzymał do uzgodnienia ankietę, w której miał zaproponować przedsięwzięcia możliwe do realizacji według wskazań nabywców JDW⁶⁸. Zaproponował w niej:

1. Wiatę edukacyjno-promocyjną przy Centrum Promocji Lasów Państwowych w Goraju Zamku – jako uzupełnienie dwóch ścieżek przyrodniczo-leśnych „Morena Czarnkowska” i „Z biegiem natury”, na planowaną kwotę 180 500 zł.
2. Trzy miejsca postoju pojazdów – jako kontynuacja budowy sieci miejsc postoju pojazdów w celu udostępnienia walorów przyrodniczych Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszcza Notecka, na planowaną kwotę 50 000 zł.

Nadleśniczy wyjaśnił, że *w okresie objętym kontrolą na terenie Nadleśnictwa nie były realizowane przedsięwzięcia finansowane ze środków uzyskanych ze sprzedaży JDW.*

(akta kontroli, str. 690, 518-521)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na przypadkach nie w pełni rzetelnego sporządzania sprawozdań z realizacji PW, o których mowa w § 14 zarządzenia nr 67. I tak:

- w sprawozdaniu za 2019 r., w dwóch wydzieleniach błędnie wykazano powierzchnię działań LGW (1,89 ha zamiast 1,99 ha w wydzieleniu 08-16-1-03-231-g oraz 1,13 ha zamiast 1,19 ha w wydzieleniu 08-16-1-03-269-h). Dla tych wydziałów nieprawidłowo wskazywano również powierzchnię w części zleceń prac i protokołów odbioru robót⁶⁹.

- w sprawozdaniu za 2022 r. błędnie wykazano powierzchnię działań LGW (17,49 ha zamiast 12 ha w wydzieleniu 08-16-1-08-337-a; 3,66 ha zamiast 1,8 ha w wydzieleniu 08-16-1-08-337-b oraz 2,97 ha zamiast 1,3 ha w wydzieleniu 08-16-1-08-371-c)⁷⁰.

Nadleśniczy przyznał, że *w sprawozdaniach za 2019 r. i 2022 r. została podana błędna powierzchnia, niezgodna z PW i Nadleśnictwo złoży korektę sprawozdań za ww. lata.*

W toku kontroli, 3 października 2023 r., Nadleśniczy złożył korektę tych sprawozdań do RDLP.

(akta kontroli, str. 278, 296, 777, 837-844, 877-882)

⁶⁷ Do szczegółowej analizy wzięto osiem podstawowych wydziałów LGW (7%), w których były realizowane poszczególne działania LGW (4 OOTW, 2 PODS i 2 ZALES, a działania w ramach LGW były podejmowane w różnych latach, począwszy od 2017 r.).

⁶⁸ Zgodnie z § 18 ust. 1 pkt 1 lit.a Zarządzenia nr 67 DGLP z 14 września 2018 r.

⁶⁹ Tj.: w dwóch zleceniach prac i dwóch protokołach odbioru robót.

⁷⁰ Dla tych z kolei wydziałów prawidłowo wskazywano powierzchnię w zleceniach prac i protokołach odbioru robót.

- w sprawozdaniu za 2020 r. wykazano niezgodną z ewidencją księgową kwotę wydatków na LGW, tj. 70 143,82 zł, podczas gdy rzeczywiste wydatki wyniosły 69 863,82 zł, a ponadto nie uwzględniono jednej z kwot.

Nadleśniczy wyjaśnił, że dla wydzielenia o adresie leśnym 08-16-1-06-529-c-01 błędnie wpisano koszty o wartości 1 726,15 zł. Koszty poniesione i ocechowane kodem projektu GLGW wyniosły bowiem 1 538,15 zł. Ponadto dla wydzielenia 08-16-1-01-11-I-00 nie ocechowano kodem projektu GLGW dokumentu na kwotę 92,00 zł. Po ww. korektach wartość ocechowanych kodem GLGW dokumentów oraz suma wartości w sprawozdaniu powinna wynosić 69 955,82 zł.

W toku kontroli, 23 października 2023 r., Nadleśniczy złożył korektę tego sprawozdania do RDLP.

(akta kontroli, str. 284-285, 770-771, 659-661, 886-890)

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań w celu zapewnienia w pełni rzetelnego sporządzania sprawozdań z realizacji Programu Węglowego.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 26 października 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontrolerzy
Ewa Czyżewska
Starszy inspektor kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Zuzanna Kaźmierczak
p.o. Wicedyrektor

.....
podpis

Piotr Iwański
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis